

RECYKLING I ODPA DY

PIRAMIDA 5R

REFUSE (odmawiaj)

REDUCE (ograniczaj)

REUSE (używaj ponownie)

RECYCLE (przetwarzaj)

ROT
(kompostuj)

KARTA
POJĘCIE

1 PIĘTRO

ODMAWIAJ – ang. Refuse

Zachęca do zmniejszenia ilości generowanych odpadów, poprzez ograniczenie konsumpcji. Pomaga poddać refleksji, czy rzeczywiście wszystkie przedmioty, jakie kupujemy są nam potrzebne. Zachęca także do rezygnacji z przedmiotów wyprodukowanych ze szkodą dla środowiska, np. jednorazowych opakowań z tworzyw sztucznych.

KARTA
POJĘCIE

3 PIĘTRO

UŻYJ PONOWNIE – ang. Reuse

Zachęca do ponownego wykorzystywania produktów i ograniczania produktów jednorazowego użytku. Takie działania pozwalają zmniejszyć liczbę kupowanych przedmiotów oraz ilość wytwarzanych odpadów. Ta zasada zachęca także do „dawania drugiego życia” rzeczom, również w nowym przeznaczeniu.

KARTA
POJĘCIE

5 PIĘTRO

KOMPOSTUJ – ang. Rot

Zachęca do kompostowania, czyli naturalnej metody zagospodarowania odpadów, polegającej na rozkładzie substancji organicznej przez mikroorganizmy. Zachęca do kupowania produktów, które są możliwe do poddania kompostowaniu i ulegną rozkładowi, powracając do środowiska w przyjaznej dla środowiska formie.

KARTA
POJĘCIE

OTWARTE ZASOBY EDUKACYJNE (OZE)

Wspólna nazwa dla wszelkich zasobów edukacyjnych, do których istnieje w pełni otwarty dostęp. OZE objęte są wolnymi licencjami lub przeniesione są do domeny publicznej.

Udostępniane za pomocą dowolnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

KARTA
POJĘCIE

ZASADA 5R

Odmawiaj (ang. refuse), ograniczaj (ang. reduce), użyj ponownie (ang. reuse), przetwarzaj (ang. recycle), kompostuj (ang. rot).

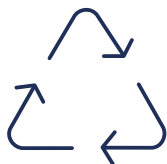
Jest to reguła rozpowszechniająca styl życia przyjazny dla środowiska. Promuje odpowiedzialny konsumpcjonizm oraz sposoby postępowania z wytworzonymi odpadami. Pomaga wypracować i utrwalić dobre, ekologiczne nawyki, pozwalające ograniczyć ilość wytwarzanych odpadów. Jej nazwa pochodzi od angielskich słów zaczynających się na literę „R”.

KARTA
POJĘCIE

4 PIĘTRO

PRZETWARZAJ – ang. Recycle

Zachęca do poprawnego segregowania odpadów i następnie przeznaczania ich do recyklingu. Z odpadów, które trafią do recyklingu, zostaje odzyskany „materiał”, z którego powstają nowe produkty. Takie działania przyczyniają się do ochrony i zmniejszenia wykorzystania naturalnych zasobów takich jak np. ropa naftowa, piasek, drzewa. Warto pamiętać, że zasoby naturalne nie są nieograniczone, dlatego tak ważna jest ich ochrona.

KARTA
POJĘCIE

2 PIĘTRO

OGRANICZAJ – ang. Reduce

Zachęca do bardzo ważnego działania, które powinno być nieodłączną częścią gospodarki odpadami. Zachęca do zmniejszania ilości, ograniczania zbyt dużej konsumpcji rzeczy, unikania zbędnych i nadmiarowych produktów, również tych nadmiernie opakowanych, jednorazowych o niskiej jakości, które bardzo szybko stają się odpadem.

KARTA
POJĘCIE

LICENCJE CREATIVE COMMONS

Na podstawie licencji udzielane są prawa do korzystania z licencjonowanych utworów. Utwory mogą być wykorzystywane bez konieczności uzyskiwania każdorazowo indywidualnej zgody od właściciela praw autorskich.

UTWÓR (DZIEŁO)

Rezultat pracy twórczej człowieka. Dobro niematerialne, które zostało utrwalone.

KARTA
POJĘCIE

UPCYCLING

Polega na wtórnym przetwarzaniu odpadów. W wyniku przetwarzania powstają rzeczy o wyższej wartości. Dzięki upcyclingowi możemy zmniejszyć ilość odpadów oraz materiałów wykorzystywanych pierwotnie. Jednym z przykładów upcyclingu jest szycie toreb z plandek samochodowych i bannerów reklamowych. Upcycling można wykonywać samemu.

KARTA
POJĘCIE

Kupujemy wiele rzeczy, ale czy potrafimy też odmawiać? Istnieją mechanizmy zachęcające do tego, a jednym z nich jest wprowadzanie opłat.

Na początku roku 2018 w Polsce została wprowadzona „opłata recyklingowa”, zgodnie z którą za reklamówki w sklepach trzeba dodatkowo zapłacić.

Część szklanych butelek na rynku objęta jest kaucją, co oznacza że pustą butelkę powinno zwrócić się do sklepu i otrzymać zwrot pieniędzy (kaucję). Zwracanie butelek z kaucją umożliwia danie im drugiego życia.

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Tworzywa sztuczne towarzyszą nam w prawie każdej dziedzinie życia.

W ciągu ostatnich 10 lat wyprodukowaliśmy więcej plastiku niż przez 100 lat XX wieku.

W roku 2018 na świecie wyprodukowano około 358 mln ton plastiku – to prawie 0,5 kg na osobę.

Wiele opakowań wykonanych jest z tworzyw sztucznych, np. butelki PET na napoje, opakowania na kosmetyki.

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Z europalet można tworzyć meble, które pięknie wyglądają na balkonach i w ogrodach.

Z koszulki, której już nie używamy, można stworzyć torbę wielokrotnego użytku na zakupy.

Ze szklanej butelki można stworzyć wazon na kwiaty.

To tylko kilka przykładów upcyklingu – dawania drugiego życia przedmiotom, które pozornie nie mogą już nam służyć.

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Recykling jest jedną z metod ochrony środowiska naturalnego.

Celem recyklingu jest ograniczenie zużycia surowców pierwotnych/naturalnych, takich jak np. piasek czy ropa naftowa.

Recykling pozwala ograniczyć ilość odpadów składowanych na składowiskach odpadów.

Wiele przedmiotów, z których korzystamy zawiera w sobie materiał pochodzący z recyklingu lub w całości z niego pochodzi.

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Kompostowanie jest naturalną metodą zagospodarowania odpadów.

Polega na rozkładzie substancji organicznej przez mikroorganizmy.

Aby mógł zajść proces kompostowania, potrzebny jest tlen oraz odpowiednia temperatura i wilgotność.

Powstający kompost jest cennym składnikiem, poprawiającym właściwości gleby. Kompost można dodać np. do ziemi w doniczce/ogródku.

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Jakie działania można podjąć w celu ograniczenia zużycia tworzyw sztucznych?
Czy tworzywa sztuczne są dobre czy złe?
Wyobrażasz sobie świat bez tworzyw sztucznych?
Czym można zastąpić tworzywa sztuczne?
Jakimi materiałami można zastąpić opakowania wykonane z tworzyw sztucznych?
Jak można unikać opakowań z tworzyw sztucznych?
Czy możliwe są zakupy bez opakowania?
Jak się do nich przygotować?

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Czy wprowadzanie opłat rzeczywiście zachęca do odmawiania z korzystania z opakowań jednorazowych?
Czy „odmawianie” przyczynia się do zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów?
Jakie mogą być inne mechanizmy zachęcające konsumentów do rezygnowania?
Co powinniśmy zabrać ze sobą na zakupy, aby rezygnować ze zbędnych przedmiotów?
Z jakich materiałów są wykonane opakowania bardziej przyjazne środowisku?

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Czy ograniczanie zużycia surowców pierwotnych jest słuszne? Dlaczego?
Jak my możemy przyczynić się do ograniczania zużycia surowców naturalnych?
Jakie powinny być nasze codzienne praktyki?
Czy poprawna segregacja odpadów przyczynia się do trafienia większej ilości odpadów do recyklingu?
Potrąfcie odróżnić przedmioty pochodzące z recyklingu?

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Czy Waszym zdaniem idea upcyklingu jest słuszna?
Czy upcykling jest zawsze pożyteczny? Dlaczego tak lub nie?
Jak przyczyniamy się do ochrony środowiska naturalnego, przerabiając rzeczy?
Czy w ten sposób ograniczamy ilość odpadów na składowiskach?
Czy upcyklując tworzymy przedmioty o wyższej wartości?

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Czy kompostowanie ma sens?
Czy kompostowanie pomaga ograniczać ilość odpadów na składowiskach? Dlaczego?
Czy warto wzbogacać ziemię kompostem?
Jaki jest pozytywny wpływ kompostu na uprawy?
Czy wiesz, co można dodać do kompostu z odpadów powstających w domu?

KARTA
**OTWÓRZ
GŁOWĘ**

Wszyscy dobrze ją znamy. Lekka i wytrzymała butelka PET (politereftalan etylenu) towarzyszy nam od dawna.

Tworzywo PET zostało wynalezione w Wielkiej Brytanii w 1941 roku, a powszechnie zaczęto z niego produkować butelki na napoje w latach 70. XX wieku.

Kupujemy w nich głównie wodę oraz napoje gazowane (nie przepuszczają dwutlenku węgla).

KARTA
CO BY
BYŁO?

Ludzie od lat zastanawiają się, jak ograniczyć zużycie surowców pierwotnych.

Zasoby pierwotne nie są nieograniczone, mogą się skończyć.

Rocznie wykorzystujemy na świecie około 50 mld ton piasku.

Zaskakująca może być informacja o kończących się zasobach piasku.

Na bazie piasku powstaje większość rzeczy nas otaczająca – m.in. budynki, ekrany komputerów i smartfonów, zastawa stołowa, szklane butelki.

KARTA
CO BY
BYŁO?

Drewno jest cennym surowcem odnawialnym pozyskiwanym z drzew.

Drzewa potrzebują wielu lat, aby można było je ściąć na drewno i wykonać z nich np. meble: dąb 100 lat, buk 100 lat, brzoza 80 lat, sosna 60 lat.

Jednym z przykładów ponownego wykorzystania mebli jest rynek wtórny.

W Internecie lub w stacjonarnych sklepach można znaleźć meble w bardzo dobrym stanie, które mogą dostać drugie życie w innym domu.

KARTA
CO BY
BYŁO?

Duże lub małe, wykonane z drewna lub tworzyw sztucznych, a także i maszyny.

Kompostowniki stają się coraz bardziej popularne w naszym życiu.

Kompostowanie nabrało rozpędu w ostatnich latach. Małe maszyny kompostujące mogą stać w naszych domach, a większe kompostowniki mogą stać w naszych ogrodach lub na dziedzińcach zabudów wielorodzinnych.

Umożliwiają nam przetworzenie bioodpadów powstających w naszych domach, a także skoszonej trawy czy liści.

KARTA
CO BY
BYŁO?

Opakowania różnych produktów można poddawać recyklingowi.

Na opakowaniach można znaleźć znak, który mówi o przydatności do recyklingu.

W procesie recyklingu powstaje nowy materiał, z którego ponownie można tworzyć opakowania.

Jednym z materiałów powstającym w procesie recyklingu jest rPET tworzony z tworzywa sztucznego PET.

Z tworzywa rPET można produkować np. nowe butelki na napoje, które nie ustępują tym wykonanym z tworzywa PET.

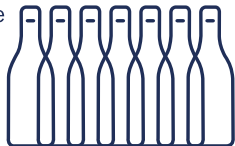
KARTA
CO BY
BYŁO?

Kiedyś z 1 kg piasku kwarcowego produkowano 2 szklane butelki, dzisiaj około 10 butelek, dzięki dodatkowi szkła pochodzącego z recyklingu (ok. 60%).

Co by było, gdybyśmy w ogóle nie poddawali recyklingowi przedmiotów zawierających w sobie pierwotnie piasek?

Co by było, gdyby rzeczywiście skończyły się zasoby piasku?

Czy istnieje surowiec, którym można zastąpić piasek?

KARTA
CO BY
BYŁO?

Czas rozkładu butelki PET wynosi aż 450 lat!

Co by było gdyby ludzie nie wymyślili butelki PET?

Czy wyobrażasz sobie świat bez butelki PET?

Jakie są zamienniki dla butelki PET?

Czy znasz formy picia wody bardziej przyjazne środowisku?

Jakie rozwiązanie jest najbardziej eko?

Czy butelki PET można poddać recyklingowi? Jaki nazywa się materiał, który z nich powstaje?

KARTA
CO BY
BYŁO?

Co by było, gdybyśmy nie kompostowali?

Co by było, gdyby każdy z nas posiadał kompostownik?

Jakie są korzyści z posiadania kompostownika?

Z czego najlepiej wykonać kompostownik?

Czy jego kształt ma znaczenie? Czy kompostownik powinien być otwarty?

Co by było, gdybyśmy wszystkie bioodpady z naszych domów dodawali do kompostownika?

Jakie odpady powstające w naszych domach można dodawać do kompostu?

Jak można zapewnić odpowiednie warunki do kompostowania?

KARTA
CO BY
BYŁO?

Czy drewno jest surowcem szybko odnawialnym?

Czy warto ponownie wykorzystywać meble?

Co by było, gdybyśmy wszystkie meble kupowali z rynku wtórnego?

Czy kupując meble z rynku wtórnego ograniczamy zużycie surowca pierwotnego?

W jaki inny sposób możemy przyczynić się do ograniczenia zużycia surowców pierwotnych?

Czy meble w gorszym stanie też mogą dostać drugie życie?

KARTA
CO BY
BYŁO?

Co by było, gdybyśmy nie poddawali recyklingowi odpadów?

Co by było, gdybyśmy w ogóle nie segregowali odpadów? Czy miałyby to wpływ na ilość odpadów trafiających do recyklingu?

Czy powinniśmy szczególną uwagę zwrócić na odpady opakowaniowe?

Co by było, gdybyśmy produkowali butelki tylko z tworzywa PET?

Czy warto zwracać uwagę na znaki umieszczone na opakowaniach?

Czy na opakowaniach można znaleźć informację, że opakowanie pochodzi z materiałów wytworzonych w procesie recyklingu?

Co by było, gdybyśmy mogli przetworzyć wszystkie butelki z tworzywa PET? Czy wtedy nie było by odpadów?

KARTA
CO BY
BYŁO?

Opakowania z tworzyw sztucznych
dla produktów spożywczych.

Jesteś w stanie wymienić ich rodzaje?

Z jakich **rodzajów tworzyw sztucznych**
się je tworzy?

Kto wyszuka w ciągu 2 minut najczęściej rodzajów
tworzyw sztucznych oraz **opakowań, które są**
stworzone głównie z nich?

Czas start

KARTA
ZADANIE

Poprawna **segregacja odpadów**
przyczynia się do trafiań większej
ich ilości do recyklingu.

Czy wiesz w jakim pojemniku powinien
się znaleźć dany odpad?

Kto pierwszy znajdzie informacje,
do jakiego pojemnika należy wyrzucić:
skorupkę po jajku, butelkę
z tworzywa sztucznego po napoju,
puszkę aluminiową, zużytą
chusteczkę higieniczną, szklany
słoik z nakrętką.

Czas start

KARTA
ZADANIE

Idea **zero waste** (zero odpadów) zachęca
do zminimalizowania, a w dłuższym okresie czasu
wieliminowania odpadów, które wytwarzamy.
Ideę zero waste wprowadza się w życie
przy stosowaniu pewnych zasad.

Kto pierwszy ten lepszy – znajdź zasady,
na których opiera się ta idea.

Czas start

KARTA
ZADANIE

Utwory zamieszczane w Internecie udostępniane
są na licencjach.

Jesteś w stanie wymienić rodzaje licencji
Creative Commons?

Na jakiej licencji zamieszcza się najczęściej utworów?

Kto potrafi w czasie 2 minut znaleźć odpowiedź?

Czas start

KARTA
ZADANIE

Materiały umieszczone w otwartych zasobach
mogą być powszechnie wykorzystywane.

Kto wyszuka w ciągu 2 minut otwarte zasoby
edukacyjne dotyczące ekologii?

Czas start

KARTA
ZADANIE

Zgadniesz co to?

Masz 3 podpowiedzi.

Po ilu wskazówkach uda Ci się zgadnąć?

- Produktami tego procesu są ciepło, CO₂ oraz związki amonowe.
- Wymaga odpowiednich warunków: obecności tlenu, odpowiedniej temperatury oraz wilgotności.
- Jest to naturalna metoda zagospodarowania odpadów.

Kompostowanie

KARTA
ZADANIE

Zgadniesz co to?

Masz 3 podpowiedzi.

Po ilu wskazówkach uda Ci się zgadnąć?

- Tworzywo, z którego się je produkuje, wynaleziono w Wielkiej Brytanii w 1941 roku.
- Lekkie i wytrzymałe, nie przepuszczają CO₂.
- Kupujemy w nich napoje, głównie wodę.

Butelka PET

KARTA
ZADANIE

Zgadniesz co to?

Masz 3 podpowiedzi.

Po ilu wskazówkach uda Ci się zgadnąć?

- Małe lub duże, kolorowe lub przezroczyste.
- Znajdują się na nich różne znaki i loga.
- Ich funkcją jest chronienie produktu w nie opakowanego.

Opakowania

KARTA
ZADANIE

Zgadniesz co to?

Masz 3 podpowiedzi.

Po ilu wskazówkach uda Ci się zgadnąć?

- Jedna z metod ochrony środowiska naturalnego.
- Celem tej metody jest ograniczenie zużycia surowców naturalnych oraz zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów.
- Obejmuje odzyskiwanie surowców z odpadów i wykorzystanie ich do produkcji nowych.

Recykling

KARTA
ZADANIE

Zgadniesz co to?

Masz 3 podpowiedzi.

Po ilu wskazówkach uda Ci się zgadnąć?

- Najstarsze ślady użytkowania tego materiału pochodzą sprzed 3,5 tys. lat.
- Przedmioty wykonane z tego materiału posiadamy w domu.
- Surowcem pierwotnym wykorzystywanym do jego produkcji jest piasek kwarcowy.

Szkło

KARTA
ZADANIE